

IMPORTANȚA EDUCAȚIEI PROSPECTIVE ÎN PREGĂTIREA MANAGERULUI EDUCAȚIONAL

Tamara LUNGU, masterandă

Viorelia LUNGU, dr.conf.univ.

lviorelia@mail.ru

Summary: *An educational manager have to deal today's requirements, to anticipate future, changes, to take correct decisions and planning and directing the activities and human resources needs to be prospectively ready. Therefore, the university aims are to prepare educational managers not only to adapt changes but also to produce changes, formats and prospective future generation.*

Rezumat: *Un manager educațional are nevoie de a fi pregătit prospectiv pentru a face față cerințelor de azi, pentru a anticipa schimbările în vederea luării unor decizii corecte și pentru a planifica și direcționa activitățile și resursele umane. De aceea universitatea și-a propus să pregătească viitorii manageri educaționali nu doar în scopul adaptării la schimbări, dar și să producă schimbări, formînd, în felul acesta, prospectiv viitoarea generație.*

Marcați de impactul pe care o poate avea asupra lor schimbarea [13, p.34-53], oamenii în general și managerii educaționali în special au nevoie de „un ritual inițiativ care să-i introducă într-o lume dinamică, plină de surprize” [4, p.143]. Pentru a nu rămîne cantonați în trecut și în obișnuințe, în prezent și în rutină, pentru a nu limita nebănuitele noastre posibilități creative, avem nevoie de educație prospectivă. În felul acesta, vom putea valorifica propriul zăcămint interior, despre valoarea și valențele căruia nu știm niciodată suficient [9, p.10] și despre utilizarea căruia nu putem spune nicicînd că s-a făcut totul.

Plecînd de la ideea că „pedagogia prospectivă cercetează educația din perspectiva viitorului”[2, p.317] și că educația prospectivă este anume de tipul care are drept țintă explicită transformarea și viitorul, ajungem în miezul aceleiași antinomii care zguduie cîmpul educației: tradiție sau modernitate, adaptare pentru menținere [4, p.141] sau inovație pentru depășire. Trecerea dincolo de ea, posibilă prin apelul la unitatea contrariilor de tip continuitate în discontinuitate, va genera și soluția edificarea tipului de personalitate autonomă, „aptă de libertate prin asigurarea evoluției celuilalt”, construirea [6, p.53] personalității proactive, a omului care se face pe sine, construind totodată lumea sa. Ortega Y Gasset împarte umanitatea două categorii de oameni [1, p.29-30], iar a doua este tocmai cea aptă de a preîntîmpina și a depăși șocul viitorului.

Educația prospectivă în *sens larg* cuprinde orice cercetare și construcție viitoristă, iar în *sens restrîns* se referă la cercetări și studii asupra viitorului posibil în acest domeniu [11, p.70].

Educația prospectivă este un fenomen care dovedește mobilitatea și flexibilitatea ansamblului de acțiuni în dezvoltarea personalității, necesare schimbărilor și adaptărilor [10].

Perspectivile de analiză ale educației prospective denotă gradul de complexitate sub aspectul caracteristicilor ce trebuie inserate în calitate de criterii de evaluare a eficacității sale.

Educația prospectivă are un caracter anticipativ, prin raportare la formarea și dezvoltarea pentru un viitor aproximat de societate și individ, însă puțin cunoscut, cu efect asupra modului de anticipare, de la formularea finalităților până la conceperea și deschiderea de programe adecvate formării tinerei generații.

Educația prospectivă mai are și un caracter inovativ de diferite tipuri [14, p.124], legat de introducerea schimbărilor. Din cele relatate mai sus observăm că unele definiții iau în considerație fie scopul educației prospective, fie natura procesului, fie conținutul, fie laturile sau funcțiile actului educativ, dar în ansamblu educația prospectivă este valorificată ca rezultat.

Educația contemporană nu mai corespunde condițiilor vieții moderne; ea formează oamenii pentru trecut, și nu pentru prezent. Datoria noastră este să obținem o dezvoltare armonioasă a tuturor facultăților umane. Pentru a atinge acest scop, R. Dottrens susține că școala nu trebuie să fie un mediu artificial, care să cunoască viața numai prin intermediul cărților. Ieșind din școala veche, tînărul intră într-o lume nouă și nu reușește, pentru că în această lume este solicitat prea tîrziu să desfășoare forțe pe care nu le-a exersat încă, [7, p.84] fiind până acum doar într-un mediu artificial. Dacă rămînem la mediul artificial, se declanșează o criză în educație.

Termenul „criză a educației” a fost lansat de Ph. Coombs în 1968 și reflectă un dezechilibru în învățămînt, afirmă Sorin Cristea. Unul dintre factorii acestui dezechilibru este: inadecvarea absolvenților, care, pe de o parte, „nu corespund cererilor epocii și ale circumstanțelor în evoluție foarte rapidă”, pe de altă parte, „nu sunt utilizate corect ... într-un efort de dezvoltare autentică”, blocat pe scara „ideilor relative la ierarhiile sociale”. Un alt factor nu mai puțin important este: inerția și ineficiența școlii, fenomene prezente „și în țările bogate”, unde „scleroza academică” prelungește conservatorismul și rigiditatea structurilor, tendințe concretizate în „declinul calității” și în incapacitatea de „a răspunde prompt la evoluția rapidă a contextului”, acționînd „mereu ca înainte”, cu toate „strigătele de alarmă, lansate din toate părțile”[5, p.94]. Pe de altă parte, Faure Edgar afirmă că există „o internaționalizare a crizei ca urmare a dezechilibrului apărut la scară planetară”, care își are efect și în materie de educație [8, p.102], ca rămînerea în urmă față de cerințele dezvoltării sociale contemporane. Analizand elementele de criză relevate de Ph. H. Coombs, E. Păun sesizează șase tipuri de dezechilibre pedagogice între:

- (a) oferta și cererea de educație ;
- (b) resurse și necesități ;
- (c) produsele educației și exigențele dezvoltării sociale ;
- (d) structurile inerte de organizare ale sistemului de învățământ și ritmurile înalte de evoluție socială;
- (e) conservatorismul programelor și metodelor de învățământ și dinamismul progresului științific;
- (f) educația școlară – educația nonșcolară [12, p.43].

Conceptul de “criză a educației” reflectă în fond:

- (a) decalajul existent între “ceea ce i se cere școlii și ceea ce oferă societății școala”;
- (b) cauzele care întrețin situația critică, dependența de ritmul prea lent al schimbării și inovației;
- (c) tendința abordării noilor realități cu mijloace vechi;
- (d) tendința accentuării disfuncționalităților “acolo unde criza școlii reflectă criza și seismele sistemului social” [6, p.30].

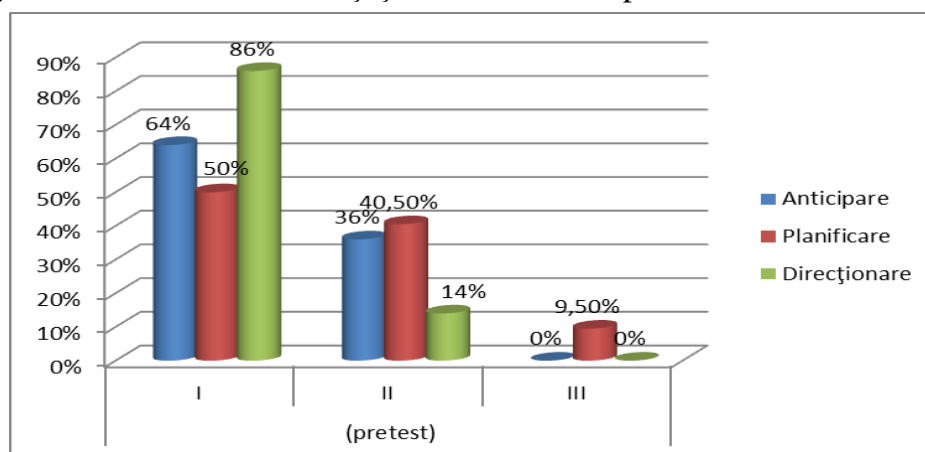
Astfel, educația prospectivă propune învățământului noi obiective ce au la bază o nouă structură a conținutului, deoarece conținutul vechi nu mai corespunde solicitărilor multiple sociale, economice și politice, totodată există incompatibilitatea dintre strategia educației ce vizează creșterea fluxului educațional și strategia economică actuală, care nu mai poate absorbi o mare parte dintre absolvenții universităților.

Un manager și în special un manager educațional are nevoie de a fi pregătit prospectiv pentru a face față cerințelor de azi, pentru a anticipa schimbările produse în vederea luării unor decizii corecte și pentru a planifica și direcționa activitățile și resursele umane.

Managerului de astăzi nu-i este suficient doar să sesizeze, să întâmpine și să evalueze schimbările care se produc în societate, dar trebuie și să proiecteze el însuși schimbări, să intervină în fluxul acestora pentru a provoca efectele dezirabile, a limita sau a evita pe cele indezirabile. De aceea el trebuie educat în spiritul unor soluții alternative, în imaginea unor scenarii viitoare. În acest sens, se impune necesitatea instruirii prospective a viitorilor manageri prin infuziune a dimensiunii prospective în cadrul disciplinelor universitare sau prin demers autonom, vizînd tendințele de dezvoltare a tuturor specialităților.

În vederea determinării nivelului de formare a competențelor prospective: anticipare, planificare și direcționare – printre studenții ciclului II (masterat) a fost organizat un test ce măsoară nivelele de cunoaștere, aplicare și integrare referitoare la aspectele numite. În urma aplicării celor 20 de subiecți de la specialitatea *Managementul educației preșcolare* a chestionarului **Evaluarea nivelului de formare a competențelor**

prospective s-a determinat că la studenții evaluați anticiparea este stabilită la nivelul I de cunoaștere la 64% dintre subiecți și la nivelul II – aplicare – la 36 % din subiecți.

Fig. 1 Nivelul de formare a competențelor prospective

Din figură se vede că la nivelul III – integrare – nu a fost niciun subiect identificat. Anticiparea este capacitatea de a face față situațiilor noi (eventual, unora nemaîntîlnite), piatra de încercare a proceselor învățării inovatoare.

Anticiparea este aptitudinea de a întâmpina viitorul, de a prevedea urmările de durată medie sau lungă ale deciziilor și acțiunilor.

Proiectarea ca anticipare a unei situații de instruire (care ar reprezenta creativitatea educatorului) este compusă din: 1. Definierea obiectivelor (Pentru ce se predă?); 2. Determinarea conținutului (Ce se predă?); 3. Stabilirea strategiei (metode, materiale, forme) (Cum se predă?); 4. Determinarea instrumentelor de evaluare (Cum voi ști că s-a produs învățarea?).

Politica educației prin intermediul principiului de anticipare a educației prospective propune conținuturi în funcție de valorile individuale și sociale, care duc spre identificarea anumitor scopuri. Scopul este definit ca previziunea care funcționează în trei niveluri strîns legate între ele: ca observare a condițiilor pentru a se stabili mijloacele necesare și sesizarea obstacolelor; sugerează ordinea sau succesiunea corespunzătoare în folosirea mijloacelor; face posibilă alegerea alternativelor.

Rezultatele prezentate de viitorii manageri în educație ne-a orientat spre analiza curriculei de la disciplinele predate la această specialitate.

La secțiunea curriculei disciplinare ne îndreptăm atenția asupra acelor care facilitează necesitatea și posibilitatea realizării educației prospective.

Curriculumul disciplinar „**Teoria și metodologia evaluării învățământului preșcolar**” contribuie la înțelegerea de către masteranzi a practicilor docimologice contemporane în raport cu copiii și educatorii, a conținuturilor și reverberațiilor adiacente purtate de acestea. În urma analizei conținutului am constatat că, fiind una dintre disciplinele de specialitate pentru viitorii manageri, educația este concepută ca un

proces de formare a personalității umane și ca mijloc de proiectare a evaluării. Acte legislative ce direcționează evaluarea în învățământul preșcolar (analiza actelor legislative). Importanța și perspective în teoria și practica evaluării (referate). Relevanța evaluării într-o lume dinamică. Tipuri de rezultate supuse evaluării în învățământul preșcolar. Din cele relatate de mai sus se vede clar ca această disciplină se axează îndeosebi pe competențe prospective, și anume atât pe proiectare și direcționare, cât și pe anticipare atunci când se referă la relevanța evaluării într-o lume dinamică. În cadrul programei **Probleme actuale ale metodicilor educației preșcolare (teoria și metodologia dezvoltării limbajului și comunicării orale)** se constată că temele, așa cum sunt ordonate, au tangențe cu realizarea educației prospective („*Proiectarea activității de dezvoltare verbală a copiilor în instituția preșcolară*”, „*Principiile și conținutul activității metodice privind organizarea procesului pedagogic de dezvoltare a vorbirii copiilor.*”) Observăm ca această disciplină se axează îndeosebi pe proiectare, una dintre competențele prospective.

În afară de aceasta, considerăm că este necesar să apreciem faptul că studiul acestei discipline are un efect marcant în crearea anumitor condiții adecvate socializării și, mai ales, în conștientizarea procesului formării și autoafirmării personalității, și anume metodici de dezvoltare a vorbirii la preșcolari. Așadar comunicarea didactică ca mijloc de formare a competențelor comunicative reprezintă veriga principală a modelului elaborat. Modelul pedagogic de formare a competențelor comunicative are la bază o abordare conceptuală (teoretică) și curriculară (praxiologică) Dacă încercăm să conștientizăm că în prezent e foarte vizibil faptul că atât între educator și copil, cât și între manager și educator comunicarea are loc cu dificultate sau aproape nu se știe a comunica, ajungem la concluzia că comunicarea este percepută ca scop, pe când educația prospectivă privește comunicarea ca mijloc de eficientizare a relațiilor dintre „educator-copil” în timpul comunicării.

În ceea ce privește curriculumul disciplinar la modulul „**Probleme actuale ale didacticii preșcolare**”, procesul educațional este abordat în diversitatea sa. Modulul este fundamental pentru formarea profesională a viitorilor manageri și a educatorilor de profesie. Acest modul oferă cunoașterea dimensiunilor fenomenului educațional și formează convingerea că într-o epocă a diversității fiecare personalitate are dreptul la un demers educațional pe potriva așteptărilor, în acest sens punându-se accent pe procesul de învățământ din instituția preșcolară. (Formarea premiselor activității de învățare la copii de vârstă preșcolară. Principiile didacticii preșcolare. Tehnologii de instruire a preșcolarelor.)

Metodele de învățământ preșcolar, tehnologii moderne de predare. Compatibilizarea ofertei de educație cu cererea de educație este un deziderat al perioadei pe care o traversăm.

Ținând cont de conținuturile stabilite, studenții pot fi învățați să construiască situații viitoare, să ia decizii prin raportare la asemenea situații, să le analizeze, să le modeleze și să remodeleze înainte ca ele să apară, să le rezolve, să analizeze performanța realizată comparativ cu alta.

Desigur, aceste repere trebuie să reprezinte rezultatul unei „lecturi” a programei disciplinei curriculare cu referire la educația prospectivă. Specificul disciplinei, totuși, face imposibilă tratarea conținuturilor fără o trimitere permanentă la viitor. Acest fapt ne-ar putea determina să reajustăm conținuturile disciplinei din perspectiva educației prospective, în măsura în care această lume în tranziție este în căutare de noi repere, de puncte de echilibru și mai ales de moduri inedite de organizare.

Curriculumul universitar pentru cursul **Probleme actuale ale didacticii preșcolare** este un document reglator elaborat în baza teoriei curriculare. Prin conținutul său este orientat spre acumularea volumului informațional necesar pentru a înțelege multiplele abordări ale conceptului de *tehnologii educaționale*; pentru a cunoaște fundamentele tehnologiilor moderne și pentru a obține abilități de „asamblare” a elementelor demersului didactic, adică pentru a crea tehnologiile educaționale relevante în diferite contexte educaționale.

Într-un veac al tehnologiilor avansate în toate domeniile activității umane tehnologizarea procesului educațional este inevitabilă, iar în ceea ce privește conceperea conținuturilor utilizarea conceptului de „tehnologie” în pedagogie este un indicator al maturității științei educației. Deci tehnologiile educaționale constituie o cale de creștere a eficienței activității educaționale. Prin aplicarea tehnologiilor educaționale eficiente școala va reuși să facă față provocărilor timpului. Viitorii specialiști ai domeniului educațional urmează să însușească știința și arta tehnologiilor educaționale contemporane.

Referindu-ne la educația prospectivă, conștientizăm faptul că ea pledează pentru ca generația tânără să nu fie educată doar pentru a se adapta la nou, ci pentru a putea contribui la construcția viitorului. Specificul lumii noastre e că se schimbă din ce în ce mai repede și că ne pune în fața unor situații originale, neprevăzute. Din acest motiv, sarcina principală în formarea omului nu trebuie să fie instrucția, ci educația care să ofere managerului, educatorului un comportament deschis spre schimbare și o atitudine care să favorizeze acestuia utilizarea tehnicilor de comportament inovator.

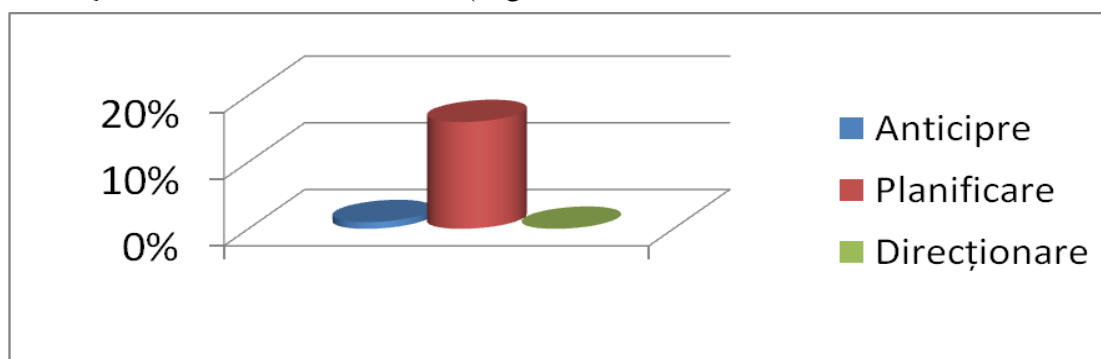
Problematika managementului educației a ocupat un spațiu și timp important în cadrul Ideilor Pedagogice Contemporane, ca metodologie de abordare eficientă a teoriei educației și instruirii sau ca reper psihosocial și cultural, implicat în perfecționarea conducerii școlii și învățămîntului.

Curriculumul la disciplina **Managementul educației** concentrează astfel problematica domeniului conducerii la trei niveluri de referință:

- *Teoretic* – elaborarea și analiza conceptului de management al educației;
- *Metodologic* – evidențierea specificului conducerii manageriale în contextul sistemului de învățământ, îndeosebi în cadrul unității sale de bază (grădinița);
- *Practic* – analiza unor activități specifice de conducere a sistemului și a procesului de învățământ.

Managementul educației este acea disciplină de profil fundamentală care analizează educația și instruirea din perspectivele managementului. Esențiale devin reconstrucția și monitorizarea corelației funcționale informare-formare în raport de contextul grupei, organizației.

Analizând proiectarea finalităților prospective (anticipare, planificare și direcționare) în curricula la specialitatea Managementul Educației Preșcolare la nivel de obiective evidențiem următoarele rezultate (figura 2).

Fig. 2. Evidențierea proiectării finalităților prospective în curricula la specialitatea Managementul Educației Preșcolare

Conform datelor procentuale prezentate în figura 3.2. identificăm obiective care se referă la anticipare - 1%, la planificare - 16% și cele cu referire la direcționare - 0%.

Direcționarea se axează pe identificarea acțiunilor ce urmează a fi realizate pentru a atinge finalitatea propusă, urmată de atenuarea dezechilibrelor dintre interesele interne cu cele externe, dintre cererea și oferta de potențial uman și stabilirea obiectivelor pentru a atinge finalitatea – direcția propusă. Pentru a realiza o acțiune eficientă este necesar de a monitoriza această acțiune.

Astfel putem afirma că aceste discipline au drept scop orientarea spre anticiparea de erori aleatorii și sistematice în procesul de măsurare și direcționarea spre diminuarea acestor erori. În lipsa direcționării ar putea să apară consecințe nefaste atât pentru persoană, în calitatea sa de specialist într-o organizație anume, cât și pentru organizație în general.

Managementul educației întrunește condițiile unei profesii ce necesită o pregătire, prin care se obțin rezultate cu eforturi comune și se solicită participarea continuă, iar educația prospectivă ar conduce la îmbunătățirea managementului educației prin

caracterul său anticipativ, care constituie o necesitate existențială, mai ales a omului contemporan, pentru a putea face față problemelor stringente din societate: schimbări social-politice, evoluții demografice, mutații culturale, progrese științifice, mobilitate etc.

În concluzie, se poate afirma că atât rezultatele demonstrate de masteranzi, cât și analiza curriculei la aceeași specialitate ilustrează că competența *directionare* este, în calitate de competență prospectivă, mai puțin dezvoltată la studenți, dar și mai puțin proiectată în curricula disciplinelor predate la această specialitate.

Așadar educația prospectivă propune învățămîntului noi obiective ce au la bază o nouă structură a conținutului pentru a pregăti anticipativ tinerele generații. Schimbările produse într-un ritm accelerat necesită pregătirea de persoane flexibile și adaptabile.

Studiile indirecte asupra educației prospective evidențiază rolul creativității pentru largile deschideri interdisciplinare. Din această perspectivă rezultă:

– **o serie de accente de natură psihologică**, cum ar fi: a educa percepția timpului și a schimbării, a dezvolta gândirea euristică, calitățile voinței și ale motivației intrinseci, a cultiva imaginația creatoare și atitudinile creative.

– **o serie de sugestii cu privire la structurile metodologice** care se pot utiliza în procesul educației prospective: metodele de educare a creativității (brainstorming, sinectica, metoda panel), unele metode și procedee didactice din sfera celor activ-participative (conversația euristică, studiul de caz, jocul de rol, învățarea prin descoperire, simularea, comentariul de text, realizarea de eseuri, analiza de imagini), unele procedee de aplanare a conflictelor și de eficientizare a comunicării.

Analiza curriculei disciplinare conduce la conturarea unor finalități ale educației prospective, care țin atât obiectivele cadru, cât și de cele de referință, cum ar fi: formarea competenței prospective ca bază a structurii de personalitate și nucleu al autodezvoltării libere a cetățeanului mileniului III; formarea competențelor de proiectare, directionare și anticipare, fără de care un manager bun nu poate fi.

BIBLIOGRAFIE:

1. **Albu G.** *Introducere într-o pedagogie a libertății*. – Iași: Editura Polirom, 1998.
2. **Bîrnăsescu Ș.** *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință*. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976.
3. **Bîrzea C.** *Reforme de învățămînt contemporan. Tendințe și semnificații*. – București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1976.
4. **Cojocariu V.** *Educația pentru schimbare și creativitate*. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 2003.
5. **Cristea S.** *Fundamentele pedagogice ale reformei învățămîntului*. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1994.

6. **Dafinoiu I.** *Personalitatea elevilor. Temperamentul și caracterul în Psihologie școlară.* – Iași: Editura Polirom, 1998.
7. **Dottrens R.** *Institutori ieri. Educatori mâine.* – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
8. **Faure E.** *A învăța să fii.* – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974.
9. **Ionescu M.** *Educația și dinamica ei.* – București: Editura Tribuna Învățământului, 1998.
10. **Lungu V.,** Conceptualizarea educației prospective în cadrul universitar. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău 2012.
11. **Lungu V.,** Competența prospectivă în calitate de finalitate a educației prospective. **Conferința Științifică Internațională. Priorități actuale în procesul educațional, 3 decembrie 2010, USM. Chișinău 2011, pp.70-76.**
12. **Păun E.** *Sociopedagogie școlară.* – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1982.
13. **Toffler A.** *Șocul viitorului.* – București: Editura Politică, 1973.
14. **Бордовская Н.В., Реан А.А.** *Педагогика, Учебник для вузов.* - Санкт-Петербург: Питер, 2001.